

ŽIVÁ VODA

Byl jeden král a měl tři syny. Když ti tři synové dorostli, rozbolely toho krále oči tak, že nemohl ani na boží světo hledět, ale musel ve tmě zůstávat, a nikdo mu nevěděl rady ani pomoci. Jednou v noci zdálo se tomu králi, kdyby dostal živé vody a tou si oči umyl, že by se uzdravil. Druhou noc zdálo se mu to zas a třetí zas. I povolal k sobě své tři syny a řekl jim: „Milí synové! zdálo se mi po tři noci, že bych se uzdravil, kdybych se umyl živou vodou. Kdo mi z vás pro ni půjde?“ — „Já — já — já!“ volali všickni tři synové. Král byl z toho velmi potěšen, ale řekl: „Milé děti! Všickni tři nemůžete jít! Jsem starý a nemocný, kdo by mě ošetril, kdybyste vy všickni odešli? Jdi ty, nejstarší synu můj, tobě to náleží právem.“

Nejstarší syn obystal se hned na cestu. Vybíral si dobrého koně, nabral si z pokladu královského mnoho zlata a stříbra, dal otci shohem a jel. Jel tři dni pořád, nikde se nezdržel, až přijel do nějakého velkého města; a že byl už unaven a to město se mu líbilo, chtěl si tu některý den odpočnout. Přijde do hospody, vidí tu tři krásné panny, hrály spolu v kostky. Královic se k nim postavil, díval se a velice se mu ta hra zalíbila. Tu jedna ta panna k němu povídá: „Nechceš-li si s námi taky vsadit?“ — Královic se nedal pobízet a začal hrát, a hrál tři dni a tři noci pořád, až všechno své zlato a stříbro prohrál. Potom vsadil svého koně a prohrál zas. A když už neměl nic, co by

vsadil, řekla ta panna: „Budeme hrát jeden o druhého — vyhrajš-li ty, budeme tvoje, i všechno, co je našeho; vyhrajeme-li my, budeš ty náš.“ Královic k tomu svolil, vzal kostky, zamíchal, hodil na stůl a — prohrál sebe samého.

Král doma čekal — čekal, ale syna se dočkat nemohl a s očima bylo pořád hůř a hůř. Tu přišel k němu mladší syn a řekl: „Očel Nech, abych já ti pro živou vodu jel a snad že se tam taky o bratrovi něčeho dovím.“ — „Jed, synu můj,“ řekl král, „pán bůh tě doprovodí!“ — Královic osedlal si dobrého koně, nabral si z pokladu královského zlata a stříbra a jel. Jel zase tou cestou, až přijel třetí den taky do toho velkého města; a že byl už unaven a to město se mu líbilo, chtěl si tu odpočnout. Přijde do hospody, vidí tři krásné panny v kostky hrát. Královic se k nim postavil a díval se, až ho zas ta jedna panna pobídla, aby si taky vsadil. Královic začal hrát a prohrál zase všechno své zlato a stříbro, pak svého koně a naposledy taky sebe sám.

Král zase dlouho — dlouho čekal, a když ani jeden ani druhý syn se nevracel a nemoc jeho den ode dne se horšila, řekl jemu nejmladší syn: „Očel dovol, abych já ti pro živou vodu jel; může být, že se tam někde s bratry sejdou a přivedu je s sebou.“ — Král odporoval, nechtěl ho dlouho pustit: „Kdo ví, co se tam synům mým přihodilo,“ povídá, „a kdybys i ty mi odešel a někde zabýnul, kdo by mne potom potěšil v mému zármutku?“ Ale syn prosil neustále, až mu král konečně dal povolení.

Královic bez meškání si sedlal svého dobrého koně Siváka a vzal si z pokladu otceva jenom tolik, co myslil, že bude nejvyšš potřebovat, rozloučil se s otcem a vydal se

na cestu. Když přijel do toho města, kde bratří jeho zůstali, křbilo se mu tu sice taky, ale přece se tu nezdržel; vzpomněl si na otce, že doma na něho čeká a každý den počítá, kdy se vrátí, a jel dál.

Potom po několika dnech viděl před sebou jiné město, a když už k němu tak blízko přijel, co by třikrát z luku vystřílil, musel na most přes hluboký příkop. Ale tu před tím mostem začal se mu najednou káň Sivák spínat a živou močí nechtěl přejít. Královic s něho skočí, aby se podíval, co by to bylo; a tu vidí podle mostu ve příkopě mrtvé lidské tělo. Bylo už napoloou shnilé a od práků a divé zvěře rozedrané. Královic ptal se těch lidí, co přicházeli z města, proč toho těla nepochovají? — „Byl to dlužník,“ řekl jeden, „zemřel a nezaplátil, a takového každého vhodíme pro výstrahu do příkopu, aby ho krkavec a vlci sežrali.“ — „A co, kdyby někdo za něho dluhy zaplatil?“ otázal se královic. — „Pak bychom ho slušně pochovali jako jiného,“ odpověděl ten člověk. Královic přijel do města, zaplatil za toho nebožtíka dluhy a dal ho pochovat.

Z toho města přijel pak do velkého lesa; tu se k němu přitovaryšil velký šedivý vlk a lichotil se k němu jako pes. Královic vytáhl meč a chtěl vlka zabít. „Nech meče v pošvě a vem mne s sebou,“ řekl vlk, „budeš mne dobře potřebovat; vím kam jedeš a chci ti pomáhat radou i skutkem.“ Královic zastrčil meč do pošvy a vzal vlka s sebou. Potom přišli v lese na krásnou velikou louku, rostla na ní tráva hedbávná. Tu povídá vlk: „Past koně svého Siváka po té louce, ať se pase neži se vrátíme, a vsechni na mne, já tě ponesu.“ Královic vsedl na vlka, a vlk se s ním vznesl do povětří, výš nežli ten les, níž

nežli oblaky, huňatým ohonem vesloval, a jako šipka letěl přes hory dolů, přes vody brody, až přiletěl na jednu horu; ta hora byla křišťálová a na ní zámek z čistého stříbra. Tu povídá vlk: „Máš hodinu času, jdi do toho zámku; na dvoře najdeš dvě studnice, mají zlaté okovy; v té nalevo je mrtvá voda, v té napravo je voda živá; naber ze studnice vpravo a nikde se nemeškej; hled, abys tu zase byl, dřív než mine hodina, sic bude s tebou zle.“

Královic šel do zámku a na dvoře vpravo navázil ze studně živé vody, nabral do lahvice, schoval ji a chtěl zas odtud odejít. Tu se ale rozmyslil a povídá si: „Co by to bylo, abych já byl ve stříbrném zámku a neviděl ani, co je v něm?“ Ohrátil se a šel do zámku. V prvním pokoji viděl u dveří ležet na stráži hrozného draka, měl dvanácte hlav, ale spal. V druhém pokoji bylo dvanácte krásných panen, ležely jedna podle druhé na stříbrných postýlkách a všecky spaly. Přijde do třetího pokoje, tu vidí jednu pannu samotnou, byla tak krásná, že se to nedá ani slovy vyslovit, ani myslí pomyslit a kterak v pohádce povědit? Spala na zlatém loži, měla na hlavě zlatou korunu a stříbrný pás ležel na stole podle ní. Královic u ní stál jako u vytřzení, a byl by tu ještě dlouho stál, kdyby vlk se nebyl před oknem zakrmitnul a nedával znamení, aby odtud pospíšil. Královic odepjal rychle svůj stříbrný pás a položil na stůl, a pás té panny vzal s sebou. A sotvaže na vlka vsedl a vlk se vznesl do povětří, tu strhla se ve hradě velká bouře a dvanáctihlavý drak se hnul za nimi a brzy je dohonil. Ale tu královic vytasil svůj meč a utlal jednu ranou drakovi křídlo. Drak padl s oblak dolů do moře a voda z moře vystříkla vzhůru až do oblak.

Když pak zase v lese přišli na to místo, kde královic

toho vlka našel, řekl jemu vlk: „Měj se dobře! musím tě opustit. Děkuji ti za tu službu, cos mi prokázal; nebo věz, že jsem já duch onoho nebožtíka, za kteréhoś dlubhy zaplatil a dal ho pochovat, a proto jsem se ti musel odsloužit. Však prve nežli odejdu, vezmi ještě dobrou radu; nekupuj na cestě žádného masa od šibenice, sic bude s tebou zle.“ Poté se vlk ztratil, jako by se zem byla poněm slehla.

Královic jel dál, až přijel k tomu městu, kde bratříjeho zůstali. I vidl, že se tu z brány hrne veliký zástup lidí. Královic pobodl svého koně Siváka a zeptal se jednoho, co to znamená? — „Vedou tu dva na šibenici,“ řekl ten člověk, „prohráli sami sebe v kostkách a chtějí utect.“ — Když je přivedli blíž, viděl královic, že jsou to jeho bratři. Ti ho taky hned poznali, padli na kolena a prosili ho pro všechno, co mu je na světě milého, aby je vykoupil. Královic hned za ně zaplatil, co bylo potřeba, a vzal je s sebou.

Na cestě se ho bratři ptali: „Jak, bratře, neseš-li otcí živou vodu?“ — „Nesu,“ odpovéděl královic a ukazoval jim lahveci. — „Bud' pán hůh pochválen, žes dobře pořídil!“ řekli bratři, ale měli jen na jazyku med, v srdci byl jed. Závíděli mu toho štěstí a taky se báli, aby bratr nepovéděl otcí, jak špatně se zachovali. Tu se umluvili po straně mezi sebou, aby ho o tu živou vodu připravili a doma před otcem očernili. Přemluvili ho, aby zůstal s nimi v jednom městě na cestě přes noc. „Jedeš ve dne v noci,“ řekli, „nikdež si neodpočmeš, mohl bys ublížit svému zdraví a otec by se zarmoutil.“ — V noci, když bratr spal, vzali mu jeho lahveci s živou vodou a dali mu na to místo jinou, taky takovou lahveci, ale byla v ní voda otrávená.

Když přijeli domů, šel hned ten třetí královic k otcí a s radostí mu podával svou lahveci. „Tu máš, milý otcé!“ řekl, „čeho jsi žádal, a budíž zdáv!“ — „Nevěř mu, otcé!“ vskočili mu ti dva starší bratři do řecí, „je podvodník a zrádce, chce tě otrávit; na cestě jsme ho vykoupili od šibenice, když jsme se vraceli s živou vodou. Nevěřš-li nám, zkus tu jeho vodu na psu a uhlídáš.“ Král poručil, aby té vody dali psovi; pes na místě hned zahynul. Pak vyndali ti dva bratři lahveci, co vzali svému třetímu bratru, posílili z ní vodou toho mrtvého psa a pes byl hned zase živ a zdráv. Tu se král náramně rozhněval na svého nejmladšího syna a nechtěl ani slova od něho slyšet, ani ho vidět, ale poručil, aby ho zazdili do věže.

Když královic ve věži zazděný seděl a přemýšlel o tom, co se s ním přihodilo, vzpomněl si taky na slova vlkova, že mu radl, aby nekupoval na cestě masa od šibenice. „Kéž jsem byl tebe poslechl!“ zavzdechl sobě mládenc, „nemusel bych tu co zločinec hanebně hladem zahynout!“ — „Nezahyneš,“ ozval se hlas nahoře v malém okýnku ve věži, „zlost mnoho může, ale pravda zvíťezí. Bud' dobré myslí a posilň se.“ Byl to ten vlk, přinesl královici potravu. „Ode dneška budu tě navštěvovat každou noc,“ řekl, „dokud hodina vysvobození tvého nevyprší.“

Zatím se podíváme do stříbrného zámku, co se tam děje. Když královic z toho zámku odejel a na cestě dvánáctihavého draka do moře srazil, procílila ta královna na zlatém loži i všoach jejich dvanácte panen ze sna se probudilo; celá ta hola křišťálová hora zazelonala se radostí a kolem ní, kde dřív byla poušť, povstalo veliké krásné město, a v něm bylo pňho lidí, a všickni plesali a výskali, že ze svého zajetí jsou vysvobozeni a toho draka zproštěni.

Brzy potom dostala ta královna krásného synáčka, a ten rostl vřehledě, ne po rozech, ale po dních. A když už mu bylo sedm let, našel mezi poklady matky své v jedné zlaté skříni ten stříbrný pás, co královic tam zamechal. Vzal ho a šel k matce a ptal se jí: „Matičko, co je to?“ — „To je otec tvého pás,“ odpověděla královna. — „A kde je můj otec, abych ho znal?“ — „Počkej, přijde, pošlu pro něj.“ — Ta královna byla velická a mocná panovnice, všickni králové a knížata báli se jí. Věděla dobře, kdo ve stříbrném zámku byl, poznala to po znamení, co na tom pasu bylo vyryto. Sedla a napsala psaní tomu králi, otcí těch tří synů, a bylo takto psáno: „Pošli mi sem bez prodlení toho svého syna, který ti z mého stříbrného zámku přinesl živé vody.“

Když král to psaní přečetl, zavolal k sobě své dva syny a oznámil jim, co královna poroučí. Synové sice se zarážili, ale aby se neprozradili, nabízel se oba dva, že k té královně pojedou; myslili si, že jí také tak oklamají jako otec. — „Oba dva, milé děti nemůžete jet,“ řekl král, „jsem starý a skoro nad hrobem, jednoho z vás doma potřebuji; jed' ty, starší synu můj! tobě to náleží právem.“ Ten starší syn tedy jel — dlouho-li? daleko-li? zapomněl ten, co to povídal — až přijel šťastně ke stříbrnému zámku. Do toho zámku byly dvě brány a dva mosty: jeden železný a druhý zlatý. Synáček té královny hleděl oknem, a jak toho královice uhlídal, volal na matku: „Matičko, matičko! už jede můj otec!“ — „Kudy jede? synu můj!“ zeptala se královna. — „Jede po železném mostě!“ — „To není tvůj otec,“ řekla královna, „tvůj otec nešetril pro živou vodu svého života, taky by toho zlata na mostě nešetril!“ — Když pak ten královic vaton-

pil před královnou, zeptala se ho: „Cos viděl v mém zámku, když jsi tu byl pro živou vodu?“ — Královic nevěděl, co na to odpovědět. — „Zrádce jsi a podvodník,“ řekla královna, „zazdíte ho do věže!“ Potom napsala druhé psaní tomu králi: „Pošli mi sem jiného syna, toho, který ti z mého stříbrného zámku přinesl živé vody. Syn, kterého poslal, je zrádce a podvodník.“

Král, když to druhé psaní přečetl, alekl se velice, a hned zavolal svého druhého syna a ptal se ho, zdali skutečně pro tu živou vodu byl? — „Byl jsem, otče!“ řekl královic, „a pojednu bez prodlení ku královně.“ Byl zehytralý a myslil si, že přece ještě královna ošidí.

Když přijížděl ke stříbrnému zámku, hleděl synáček té královny oknem a volal na matku: „Matičko, matičko! už jede můj otec!“ — „Kudy jede?“ — „Jede po železném mostě.“ — „To není tvůj otec; tvůj otec nešetril pro živou vodu svého života, taky by toho zlata na mostě nešetril!“ — A když královic před ni vstoupil, ptala se ho zas, co viděl v zámku, když pro tu živou vodu byl? — Královic odpověděl, že viděl mnoho panstva a mnoho služebníků. — „Lžec,“ řekla královna, „zrádce jsi a podvodník! — zazdíte ho do věže.“

Potom napsala třetí psaní tomu králi: „Je-li ti milé tvé království i tvá hlava, pošli mi sem bez meškání svého syna, ale toho, který skutečně v mém stříbrném zámku byl a přinesl ti z něho živé vody. Oba dva synové, které jsi mi poslal, byli zrádci a podvodníci, a vzali za své.“

Ubohý král zůstal jako hromem omráčený. Viděl, že byl od těch dvou synů haanebně oklamán a na smrt ho rmoutilo, že svého nejmladšího syna tak kvapně odsoudil, prve než ho byl vyslechnul. Co měl nyní počít? Královna

hrozila a syn byl odpraven. I odhodlal se, že ji pošle jeho kosti. Hned rozkázal, aby tu věž prolomili a kosti syna jeho sebrali. Když zedníci to zazdění odebrali, tu hned ten zazdžený královic vyskočil von a běžel k otcí, padl mu okolo krku a vypravoval, jak se všechno skutečně stalo a jak byl od smrti zachován. Starý král prosil ho slzavýma očima, div že před ním nepadl na kolena, aby mu odpustil, a hned mu taky oznámil, co se jeho zlym bratřím přihodilo, a co královna žádá. Královic jak to slyšel, radostí vyskočil, a hned si osedlal svého koně Siváka, rozloučil se s otcem a jel.

Synáček té královny stál zase u okna, a když viděl toho královice přijíždět, vykřikl: „Matičko, matičko! už jede můj otec!“ — „Kudy jede? synu můj!“ — „Jede po zlatém mostě, až kusy zlata s mostu lífají.“ — „Tento je tvůj otec!“ pravila královna, „neřkla-li jsem, že nebude žetřit zlata na mostě, když nešetřil pro živou vodu svého života?“ — A když se královic před ni dostavil, ptala se ho: „Cos viděl v mém zámku, když jsi tu byl pro živou vodu?“ — Královic jí všechno dokonale vyprávěl a pak vynadal na důkaz toho její vlastní stříbrný pás, co tehdáž se stolu vzal a na místo něho svůj položil.

Což tu bylo radosti a plesání! co dotáček a vypravování! Hned taky poslali pro toho starého krále a ten když přijel, plakal radostí jako dítě. Tu dala královna vystrojiti velké slavné hody — trvaly čtrnácte dní; propustila všechny vězně v celém království na svobodu a mladý král zaplatil všechny dluhy, co kdo komu byl povinen. — Škoda, přeshkoda, že už je tomu tak dávno; kdyby to bylo dnes, mnohému dlužníku i mnohému věřiteli spadl by s hlavy kámen!

PTÁK OHNIVÁK A LIŠKA RYŠKA

Jeden král měl velkou krásnou zahradu. Bylo v ní mnoho vzácného stromoví, ale nejvzácnější byla jedna jablň, co prostřed zahrady stála. Měla každý den jedno jablko, a bylo zlaté; ráno odkvěto, ve dne zrostlo a do noci dozrálo, a druhé ráno květlo zas jiné. Ale žádnó to zralé jablko nedočkalo se druhého rána, pokaždé se v noci se stromu ztratilo a nikdo nevěděl kam a jak? Král se proto velice rmoutil. Jednou k sobě zavolal svého nejstaršho syna a povídá: „Půjdeš, synu, dnes v noci hlídat; vypátráš-li, kdo mně ty jablka odnáší, pokladu svého nebudu šetřit, abych se ti odměnil; a podatí-li se ti toho zloděje chytit, půl království ti za to dám.“

Královic připásal k boku meč, vzal na rameno samostřil, zastrčil si za pás několik kaleých střel, a šel pod večerem do zahrady hlídat. Tam se posadil pod jablň a čekal. Neseděl dlouho, přišla na něj dřimota, nikterak se jí nemohl ubránit; ruce mu klesly do trávy, oči se zamhouřily, a královic, jako by ho do vody vhodil, spal až do bíla dne. Ráno když se probudil, bylo jablko zas to tam. — „Což?“ ptal se ho král, „zdalek viděl zloděje?“ — „Nepřišel žádný,“ odpovněl královic, „samo se jablko ztratilo.“ — Král zavřel hlavou, nechtěl tomu věřit. „Jdi dnes ty hlídat, synu můj!“ povídá k mladšímu, „a dohlídáš-li se zloděje, bohatě se ti odměním.“

Druhý královic ozbrojil se zase tak jako prvni a šel